

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра теорії та історії політичної науки

Угрин Леся Ярославівна

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

«Соціальний конструктивізм у політиці»

для студентів третього року навчання спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» (денна форма навчання)

Львів 2022

Затверджено на засіданні кафедри теорії та історії політичної науки
Протокол № 1 від 31 серпня _____ 2022__ року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол № 272/7 від 21.09. 2022 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни	7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни	8
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни	11
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література	15
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	19
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	20
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам.....	21
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку).....	22

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <hr/> 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова
	Спеціальність <hr/> 052 «Політологія»	
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 1		2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 120		3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студентів – 15	Освітньо-кваліфікаційний рівень: другий (магістерський)	18 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		12 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		90 год.
		<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>
<i>Вид контролю: залік</i>		

2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Соціальний конструктивізм у політиці» є вибірковою курсом зі спеціальності 052 «Політологія» для освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти, яка викладається в III семестрі в обсязі 4 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою, ECTS). Навчальний курс розрахований на 120 години і вивчається у третьому семестрі магістратури. У структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційні заняття – 18 год.; семінарські заняття – 12 год., самостійні завдання – 90 год.

Навчальна дисципліна «Соціальний конструктивізм у політиці» присвячена вивченню парадигми соціального конструктивізму як постнекласичної теорії пізнання та дослідницької стратегії у політичній науці, яка сформувалась як альтернатива матеріалістичному детермінізму (позитивізму, реалізму) та теорії раціонального вибору. Соціальні конструктивісти вбачають детермінованість суспільно-політичної діяльності, політичних процесів ідеями, дискурсами, цінностями, загалом феноменами людської свідомості, що мають соціальну природу. Предметом вивчення в межах дисципліни буде також аналіз конструктивістських суспільно-політичних практик, спрямованих на соціальне конструювання політичної реальності, інституцій, смислів, дискурсів і наративів. В першій частині курсу буде окреслено місце конструктивістської парадигми в системі наукового пізнання, студенти будуть ознайомлені з філософськими витоками, становленням та еволюцією, течіями та напрямками розвитку конструктивізму. Основний акцент у викладанні курсу зроблено на методологічних засадах і принципах застосування соціального конструктивізму та конструкціонізму як пізнавальних стратегій в політичній науці та теорії міжнародних відносин. Відтак в межах курсу будуть розглянуті та проаналізовані класичні теорії (версії) соціального конструктивізму – теорія соціального конструювання реальності П. Бергера і Т. Лукмана, структуралістська версія соціального конструктивізму П. Бурд'є, системний (операціональний) конструктивізм Н. Лумана, а також різні течії соціального конструкціонізму (К. Джерджен, Р. Харре, Девіс, Дж. Шоттер, Дж. Кітсьюз, П. Ібарра, В. Кронен та ін.) з його акцентуванням та проблематизацією дискурсивних, наративних та ідентичнісних вимірів соціальної реальності. Заключна частина курсу буде присвячена розгляду пізнавальних і методологічних можливостей конструктивістської парадигми в політичній науці. Як приклад розглядаються особливості конструктивістського аналізу становлення та трансформації політичних інститутів, публічної політики як результату комунікації між державою (урядом) і громадянським суспільством, масових суспільних рухів, етнічності і націоналізму та формування колективних ідентичностей, регіоналізму та ін. Також окреслюються принципи конструктивістської інтерпретації міжнародних відносин та безпекових проблем. Методологічні принципи соціального конструктивізму також аналізуються з погляду технологій конструювання реальностей та її суб'єктивних, світоглядних феноменів. В цьому контексті студенти знайомляться з особливостями дискурсивного конструювання і фреймінгу. Загалом методологічний інструментарій соціального конструктивізму дозволить студентам збагатити свої знання про дослідницький потенціал політичної науки.

Метою вивчення вибіркової дисципліни «Соціальний конструктивізм у політиці» є сформування у студентів фахові знання про становлення та еволюцію парадигми соціального конструктивізму, її пізнавальні та методологічні принципи та перспективи застосування в дослідженні політики, політичних процесів і міжнародних відносин.

Завдання курсу:

- систематизувати знання про наукові витоки та передумови становлення парадигми соціального конструктивізму;
- ознайомити студентів з особливостями, ідеями, епістемологічними принципами конструктивістської парадигми;
- вирізняти та аналізувати напрями, течії та версії конструктивістської парадигми;
- з'ясувати зміст і принципи соціального конструктивізму, охарактеризувати конструктивістські теорії П. Бергера, Т. Лукмана, П. Бурд'є та Н. Лумана;

- визначити особливості соціального конструкціонізму, його дискурсивно-нарративні та ідентичнісні виміри;
- виокремити спільні та відмінні риси та принципи соціального конструктивізму та соціального конструкціонізму;
- виробити навички застосування пізнавальних та методологічних принципів конструктивізму/конструкціонізму для аналізу політики, міжнародних та безпекових процесів;
- виробити навички визначення політологічної проблематики релевантної методологічним принципам соціального конструктивізму/конструкціонізму;
- охарактеризувати технології конструювання соціальної/політичної реальності, їхні принципи та інструменти, переваги та обмеження, маніпулятивний потенціал.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Соціальний конструктивізм у політиці» студент буде:

знати:

1. філософські та природничо-наукові витоки конструктивістської парадигми;
2. особливості, основні ідеї та сучасні течії конструктивістської парадигми;
3. еволюцію методологічних принципів соціального конструктивізму;
4. зміст теорій соціального конструктивізму П. Бергера, Т. Лукмана, П. Бурд'є та Н. Лумана;
5. дискурсивні аспекти соціального конструкціонізму;
6. пізнавальні можливості конструктивістської парадигми в політології;
7. конструктивістські інтерпретації міжнародних відносин та безпеки;
8. принципи фреймінгу, дискурс-аналізу як методів дослідження та конструювання політичних процесів.

вміти:

1. вирізнити філософські та інші наукові джерела формування парадигми соціального конструктивізму;
2. визначити відмінності між принципами соціальним конструктивізмом і соціальним конструкціонізмом;
3. застосовувати принципи теорій конструювання соціальної реальності П. Бергера, Т. Лукмана, П. Бурд'є, Н. Лумана для дослідження політики та політичних трансформацій;
4. визначити коло політологічних проблем, релевантних пізнавальним принципам соціального конструктивізму;
5. застосовувати парадигму соціального конструктивізму для дослідження етнічних, національних процесів, формування колективних ідентичностей, нових соціальних рухів, мережевих спільнот, публічної політики і т.д
6. використовувати принципи соціального конструктивізму і конструкціонізму для аналізу міжнародних і безпекових проблем;
7. обґрунтувати значення інтерсуб'єктності, комунікації і дискурсу у процесах соціального конструювання;
8. застосовувати методи фреймінгу, дискурс-аналізу у дослідженні політики та політичних явищ;
9. визначити принципи та технології соціального конструювання політичних процесів.

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни «Соціальний конструктивізм у політиці» студент набуде такі:

Загальні компетентності:

- здатність проводити дослідження на відповідному рівні;
- здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.
- здатність генерувати нові ідеї (креативність);
- володіння методами вивчення суспільних феноменів, явищ і процесів;

Спеціальні (фахові) компетентності:

- усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації;
- здатність комплексно аналізувати владу та урядування, політичні системи, інститути та режими, політичні процеси та політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;
- спроможність комплексно використовувати нормативу та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу;
- здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні;
- здатність визначати ознаки, типи, причини й наслідки політичних змін і криз, розуміти сутність антикризового менеджменту та соціального конструктивізму у політиці, а відтак вміння аналізувати соціоконструктивні виміри політики;

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни «Соціальний конструктивізм у політиці» :

- застосовувати для розв'язування складних задач політології та міжнародних відносин розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного та міжнародного контексту;
- застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань;
- аналізувати політичний процес на підставі постмодерного підходу та засад і методології соціального конструктивізму, розуміння сутності і форм ідеологічного маніпулювання, оперування різними за евристичними цінностями моделями громадянського суспільства, різними політичними цінностями й антицінностями в умовах глобалізації, концепціями, практиками, засадами і моделями політики мультикультуралізму, етнонаціональної політики, управління розмаїттям, конфліктами та перспективами розвитку громадянського суспільства в країнах світу.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1						
Тема 1. <i>Конструктивізм як постнекласична теорія пізнання.</i>	7	2	-	-	-	5
Тема 2. <i>Філософські витоки та розвиток конструктивістської парадигми</i>	7	2	-	-	-	5
Тема 1. <i>Розвиток конструктивістської парадигми. Епістемологічні засади конструктивізму.</i>	7	-	2	-	-	5
Тема 3. <i>Формування та розвиток соціального конструктивізму: теоретико-методологічні засади та дискурс</i>	7	2		-	-	5
Тема 2. <i>Теорія соціального конструювання. П. Бергера та Т. Лукмана.</i>	12		2	-	-	10
Тема 4. <i>Структуралістський конструктивізм П. Бурд'є.</i>	7	2		-	-	5
Тема 5. <i>Системний (операціональний) конструктивізм Н. Лумана.</i>	7	2		-	-	5
Тема 3. <i>Розвиток теоретичних засад та дискурсу соціального конструктивізму у працях П. Бурд'є та Н.Лумана</i>	7		2	-	-	5
Тема 6. <i>Дискурсивний «поворот» у соціальному конструктивізмі. Соціальний конструкціонізм.</i>	12	2		-	-	10
Тема 4. <i>Соціальний конктрукціонізм: принципи та дискурс.</i>	7	-	2	-	-	5
Тема 7. <i>Соціальний конструктивізм як методологія політичних наук.</i>	7	2		-	-	5
Тема 8. <i>Конструктивістські інтерпретації міжнародних відносин та безпеки.</i>	7	2				5
Тема 5. <i>Дослідницькі стратегії соціального конструктивізму в політиці та міжнародних відносинах</i>	7		2			5
Тема 9. <i>Дискурсивне конструювання соціально-політичної реальності</i>	7	2				5
Тема 6. <i>Технології конструювання політичної реальності</i>	12		2			10
Разом – Змістовний модуль 1	120	18	12	-	-	90

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування про походження й поширення націоналізму; пер. з англ. В. Морозова. К. : Критика, 2001. 271 с.
2. Бурдьє П'єр. Практичний глузд; пер. з фр. О. Йосипенко, С. Йосипенка, А. Дондюка; за ред. С. Йосипенка. К.: Український Центр духовної культури, 2003. 503 с.
3. Кун Т. Структура наукових революцій; пер. з англ. О. Васильєва. К. : Port-Royal, 2001. 228 с. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/kuhn/kuhn.htm>
4. Луман Н. Реальність мас-медіа; за ред. В. Іванова та М. Мінакова. К. : ЦВП, 2010. – 158 с.
5. Мацишина І. В. Конструювання політичної реальності України: Монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 2019. 376 с.
6. Угрин Л.Я. Соціальний конструктивізм як методологія політичної науки // Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т.2: XX – початок XXI ст. С. 62–90.
7. Berger P., Luckmann T. The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge London: Penguin Book. 1991. 249 p.
8. Elder-Vass Dave. The Reality of Social Construction. Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2012. 284 p.
9. Finnemore M., Sikkink K. Taking Stock: The Constructivist Research Program in International Relations and Comparative Politics // Annual Review of Political Science. 2001. № 4. P. 391–416.
10. Goffman Erving. Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience. With a foreword by Bennett M. Berger. Boston: Northeastern University Press. 1986. 306 p. Access mode: https://urup.or.id/wp-content/uploads/2020/07/Erving_Goffman_Bennett_Berger_Frame_Analysis_BookFi.pdf
11. Wendt Alexander. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. International Organization, Vol. 46, No. 2. (Spring, 1992). P. 391-42.

Додаткова література:

1. Аутопоезис соціальних систем : монографія / за науковою ред. В. П. Беха / В. П. Бех; Мін-во освіти і науки, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. 746 с.
2. Бочулинський С. Концептуальні та емпіричні особливості дискурсивного конструювання соціальної реальності // Релігія та Соціум, 2015. № 1–2 (17-18). С. 255-262
3. Васильченко О. М. Когнітивний фреймінг як інструмент врегулювання міжнародних конфліктів // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. 2017. № 1-2. С. 32-36. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2017_1-2_6
4. Гелнер Ернест. Нації та націоналізм; Націоналізм: пер. з англ. К.: Таксон, 2003. 300 с.
5. Гобсбаум Ерік. Нації і націоналізм, починаючи з 1780 року: програма, міфи, реальність; пер. з англ. та примітки Т. Корпала. К.: Укр. Центр духов. культури, 2010. Режим доступу: <http://194.106.216.224:8080/books/7123>

6. Горбунова Л. С. Постнекласична раціональність: трансдисциплінарний дискурс в науці і освіті // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. 2013. Вип. 40(1). С. 137–152. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_40\(1\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_40(1)_16)
7. Гоян І.М. Радикальний конструктивізм Ернста Глазерсфельда в історико-філософському контексті / Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки, 2014. Вип. 18. С. 30-36.
8. Іванова Т. В. Соціальний конструктивізм у розрізі соціологічного знання //Актуальні проблеми філософії та соціології 2017. Вип. 17. С. 37-40. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2017_17_12.
9. Іванченко С.М. Нові теоретичні підходи та активні методи в соціальній психології та суміжних науках // Наукові студії із соціальної та політичної психології. 36. статей. Вип. 29 (32). ІСПП. К. 2011. С. 27-43. Режим доступу: https://sptechology.ucoz.ua/naukovi_studii_Ivanchenko_fin.pdf
10. Кирницький О. В. Становлення та роль віртуального у процесах соціального конструювання // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 115. С. 186–189.
11. Козаченко Н. П. Підгрунття та перспективи епістемологічного конструктивізму // Інтелект. Особистість. Цивілізація : темат. зб. наук. пр. із соціально-філософських проблем; гол. ред. О. О. Шубін. Донецьк : ДонНУ-ЕТ, 2012. Вип. 10. С. 302-307.
12. Кочубейник О. М. Дискурсивні процеси: як конструюється асиметричність соціальної реальності? // Психологічні науки: проблеми і здобутки. 2015. Вип. 8. С. 82-97. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pnpz_2015_8_7.
13. Кузик П. Конструктивістська концепція А. Вендта: від критики "міжнародної анархії" до ідеї невідворотності світової держави // Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини. 2013. Вип. 32. С. 98-103. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2013_32_15.
14. Кун Т. Структура наукових революцій; пер. з англ. О. Васильєва. К. : Port-Royal, 2001. 228 с. Режим доступу: <http://litopys.org.ua/kuhn/kuhn.htm>
15. Луман Н. Час і системна раціональність; перекл. з нім. К.: Центр учбової літератури, 2011. 224 с.
16. Мельник В. П. Евристичний потенціал конструктивізму як методологічного принципу філософії науки // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2021. Вип. 36. С. 9-19. Режим доступу: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/36_2021/3.pdf
17. Мотрен С. Конструктивістський підхід як методологічна ланка в гуманітарно-діалогічній системі пізнання (політологічний аспект) // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2018. Вип. 18. С. 316-321. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2018_18_47. Романюк Н., Сенюк Ю. Особливості соціалконструктивістського підходу у дослідженні міжнародних відносин // Вісник Львівського нац. ун-ту ім. І.Франка. Міжнародні відносини. Львів: Львівський нац. ун-т ім. І.Франка. 2015. №37. Ч. 3. С.108-114.
18. Соболевська Марина. Порядок дискурсу порядку: неофункціоналізм та постструктуралізм у сучасній соціологічній теорії: Монографія. Київ: Логос, 2014. 248 с.
19. Стародуб Т. Особливості використання конструктивістської методологічної парадигми для дослідження міжнародного регіоналізму // Політичний менеджмент. № 4 (55). 2012. С. 9–22.
20. Телелим І. В. Соціальний конструктивізм в поясненні походження політичних інститутів // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр.; НУ «ОЮА»,

- Південноукраїнський центр гендерних проблем. Одеса : Фенікс, 2014. Вип. 53. С. 48-53.
21. Тур М.Г. Легітимаційний потенціал суспільної угоди. Практична філософія. К., 2006. № 2. С.131–141.
 22. Угрин Л. Ідентичність і безпека: проблеми співвідношення в контексті соціального конструктивізму // «Гілея : науковий вісник»: збірник наукових праць. К., 2016. Вип. 111. С. 329–333.
 23. Фадєєв В. Б. Теорія практики: перехід до конструктивістської парадигми соціальних наук // Соціальні практики в глобальному вимірі; Попов Б. В., Фадєєв В. Б., Носова Г. Ю., Багінський В. В., Нельга О. В. К.: Наукова думка, 2007. С. 37–50.
 24. Хельберг У. І. Сек'юритизація як політичний феномен // Магістеріум. Політичні студії. 2012. Вип. 46. С. 64-67. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Magisterium_p_2012_46_16
 25. Цифра Ю. Формування зовнішньополітичної ідентичності акторів міжнародних відносин: конструктивістський аналіз. Політичний менеджмент. 2013. № 1–2. Режим доступу: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/tsyrfa_formuvannia.pdf
 26. Шюц А. Лукман Т. Структури життєсвіту. К. : Укр. Центр духовної культури, 2004. 560 с.
 27. Bigo D., Tsoukala A. Understanding (in)security // Terror, Insecurity and Liberty: Illiberal Practices of Liberal regimes after 9/11. London, Routledge, 2008. p. 1–9. Access mode: http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9781134036370_sample_515498.pdf
 28. Buzan B., Wæver O., Wilde J. de. Security : A New Framework for Analysis. Colo: Lynne Rienner, 1998. 239 p.
 29. Cillia R., Reisingl M., Wodak R. The discursive construction of national identities. Discourse & Society.1999. Vol. 10. Is. 2. Access mode: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0957926599010002002>
 30. Edwards David V. The Promise of Constructivism as a Method for studying the Policy Process. Prepared for presentation at the Second International Conference on Public Policy, Milan, July, 2015. Access mode: <https://www.ippapublicpolicy.org/file/paper/1433982699.pdf>
 31. Gergen Kenneth J. Social Construction and the Transformation of Identity Politics. – Access mode: [https://www.swarthmore.edu/sites/default/files/assets/documents/kenneth-gergen/Social%20Construction and the Transformation.pdf](https://www.swarthmore.edu/sites/default/files/assets/documents/kenneth-gergen/Social%20Construction%20and%20the%20Transformation.pdf)
 32. Jung Hoyoon. The Evolution of Social Constructivism in Political Science: Past to Present. SAGE Open. 2019. Vol. 9. Is. 1. Access mode: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2158244019832703>
 33. Searle J. R. The Construction of Social Reality. New York: The Free Press, 1995. Access mode: [http://epistemh.pbworks.com/f/6.+The+Construction+of+Social+Reality+\(SCAN\).pdf](http://epistemh.pbworks.com/f/6.+The+Construction+of+Social+Reality+(SCAN).pdf)
 34. The Culture of National Security Norms and Identity in World Politics; ed. Katzenstein PJ, New York: Columbia Univ. Press, 1996.
 35. Wæver Ole. Securitization and Desecuritization // On Security; ed. Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 1995. P. 46–86. Access mode: https://s3.amazonaws.com/s3.libraryofsocialscience.com/pdf/Lipschutz--On_Security-3--Wæver-Securitization.pdf

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Конструктивізм як постнекласична теорія пізнання

Місце конструктивістської парадигми в сучасних системах пізнання. Конструктивізм та реалізм (позитивізм). Конструктивізм та соліпсизм. Реальність (соціальна реальність) і суб'єкт в конструктивізмі та інших теоріях пізнання. «Соціальна реальність» versus «об'єктивна реальність» Знання і його «виробництво» в конструктивістській парадигмі. «Соціологія наукового знання» (М. Малкей, Д. Блур, Б. Барнс, К. Кнорр-Цетіна, Б. Латур, С. Вулгар) і пізнавальні принципи конструктивізму. Обумовленість наукового знання соціальними і культурними чинниками, взаємопроникнення соціального та матеріального (Б. Латур). Особливості конструктивізму як постнекласичної теорії пізнання: множинність (плюралізм) істин, релятивізм, інтеракціонізм, пізнання як конструювання, а не відображення об'єктивної реальності (реалізм), інтерпретатизм.

Основні поняття: парадигма, конструктивізм, реалізм, соліпсизм, реальність, соціальна реальність, об'єктивна реальність, знання, пізнання, плюралізм, релятивізм, інтеракціонізм, інтерпретатизм.

Тема 2. Філософські витоки та розвиток конструктивістської парадигми

Конструктивістські ідеї Античності та Середньовіччя. Дж. Віко – «першим істинний конструктивіст» про обмеження раціонального знання досвідом індивіда. Дж. Берклі про залежність знання від чуття, відчуття та сприйняття. І. Кант про пізнання як конструктивну діяльність суб'єкта. Розвиток конструктивістських ідей у працях Й. Фіхте, Г. Гегеля, К. Маркса, В. фон Гумбольдта, В. Дільтея. Вплив на формування конструктивістської парадигми феноменологічної соціології А. Шюца, символічного інтеракціонізму Дж. Міда, культурно-історичної психології Л. Виготського, етнометодології Г. Гарфінкеля в ХХ ст. Т. Кун і його праця «Структура наукових революцій» (1962). Основні течії (версії) конструктивізму: особистісний конструктивізм (або теорія особистісних конструктів Дж. Келлі); радикальний конструктивізм (Ернст фон Глазерсфельд, П. Ватцлавік); соціальний конструктивізм. Вплив на теоретичні принципи конструктивістської парадигми природничих наук (біологія, нейробіологія, психологія) і міждисциплінарних досліджень (синергетика), зокрема теорії аутопоезису У. Матурана і Ф. Варели. Епістемологічний та герменевтичний конструктивізм.

Основні поняття: знання, відчуття, сприйняття, досвід, феноменологічна соціологія, символічний інтеракціонізм культурно-історична психологія, етнометодологія, версії конструктивізму, особистісний конструктивізм, радикальний конструктивізм, соціальний конструктивізм; нейробіологія, психологія, синергетика, аутопоезис.

Тема 3. Формування та розвиток соціального конструктивізму: теоретико-методологічні засади та дискурс

Формування соціального конструктивізму як самостійного наукового напрямку пізнання в суспільних науках. Філософська та природничо-наукова основи соціального конструктивізму. Обґрунтування принципів та ідей соціального конструктивізму у спільній праці П. Бергера і Т. Лукмана «Соціальне конструювання реальності. Трактат з соціології знання». Основні ідеї праці: суспільство як єдність об'єктивної та суб'єктивної

реальності; чотири способи (і рівні) конструювання соціальної реальності (габітуалізація, типізація, інституціоналізація, легітимація). Соціальне конструювання реальності та соціалізація індивіда; інтерналізація та ідентифікація – основні елементи соціалізації. П. Бергер і Т. Лукман про діалектичний взаємозв'язок індивіда та суспільства в межах процесів екстерналізації, об'єктивації, інтерналізації. Індивід як соціальний продукт. Знання як інструмент організації суб'єктивної реальності і основа соціального порядку.

Основні поняття: соціальний конструктивізм, соціальне конструювання реальності, габітуалізація, типізація, інституціоналізація, легітимація, соціалізація, інтерналізація, ідентифікація, екстерналізація, об'єктивація.

Тема 4. Структуралістський конструктивізм П. Бурд'є

Структуралістський конструктивізм П. Бурд'є як версія соціального конструктивізму, що поєднала об'єктивні (соціальні структури) та суб'єктивні (моделі сприйняття, мислення, поведінки людей) чинники розвитку та конструювання суспільства. Їхнє співвіднесення з реальностями «першого порядку» (сприймається через розподіл матеріальних ресурсів, присвоєння престижних благ і цінностей (капіталу), і «другого порядку» (існує в уявленнях, схемах мислення, як символічної матриці практичної діяльності та емоційних суджень соціальних агентів). Поняття «агент», «габітус», «диспозиції», «соціальні практики», «поля» – основа дискурсу структуралістського конструктивізму П. Бурд'є. Соціально сконструйована природа габітусу як інтеріоризованих внутрішніх схем сприйняття, оцінювання, класифікації та діяльності. Габітус і формування соціальних практик у полі з заданими правилами гри. Роль соціального капіталу агента у соціальних практиках та вплив його на диспозицію у соціальному (політичному) полі.

Основні поняття: структуралізм, агент, габітус, диспозиції, соціальні практики, поля, соціальний капітал. Реальність «першого» і «другого» порядку.

Тема 5. Системний (операціональний) конструктивізм Н. Лумана

Системна (операціональна) версія соціального конструктивізму Н. Лумана та її зв'язок з ідеями радикального конструктивізму Ф. Варели та У. Матурани. Вчення Н. Лумана про аутопоезисні (самовідтворюючі) системи, акцентування на їхньому розрізненню з середовищем та іншими системами. Автономність суспільства як аутопоезисної системи. Соціальна система як «спостерігач», здатний до розрізнення та визначення. Політична система як функціональна системи, основою якої є влада, як критерією розрізнення зі здатністю до колективно зв'язуючих рішень. Роль комунікації в аналізі соціальних систем Н. Лумана. Комунікація як розрізнення інформації, повідомлення та розуміння смислів. Комунікація як основа аутопоезису (самодобудовування) системи, підґрунтя її власного продовження та розвитку. Вплив ЗМІ на сучасні суспільства через конструювання «реальностей» для інших соціальних систем.

Основні поняття: аутопоезисні системи, розрізнення, комунікація, ЗМІ.

Тема 6. Дискурсивний «поворот» у соціальному конструктивізмі. Соціальний конструкціонізм

Початки конструкціонізму у поглядах математика, програміста, психолога й педагога, учня Ж. Піаже, С. Паперта (Пейперта). Зв'язок з теорією соціального конструювання П. Бергера та Т. Лукмана. Формулювання К. Джердженом (Гергеном) основних принципів конструкціонізму у програмній статті «Рух соціального конструкціонізму в сучасній психології». Основні ідеї та принципи соціального конструкціонізму у працях Р. Харре, Дж. Шоттера, Дж. Кітсьюз, П. Ібарри, В. Барр, Б.

Девіс, У. Пірса, В. Кронена: знання як соціальний конструкт, результат соціальних комунікацій і дискурсивних практик; соціальна і повсякденна реальність – результат соціально-комунікативних відносин індивідів при посередництві мови (дискурсу, наративу); комунікація як процес побудови світу та його пізнання. Дискурс як соціокультурний контекст відносин між індивідами, що формує розуміння індивідом світу та позиціонування в ньому ідентичності. Соціальний конструкціонізм про методи конструювання «Я». Я (ідентичність) – результат відносин, а не свідомості. Р. Харре про дискурсивні практики як символічні способи формування соціальної реальності. Взаємозв'язок дискурсивних практик та позиціонування (позицій) індивідів. Мовно-комунікативні принципи соціального конструкціонізму К. Джерджена і Дж. Шоттера, Принципи та особливості соціального конструкціонізму, його відмінності від конструктивістської версії.

Основні поняття: соціальний конструкціонізм, мова, дискурс, наратив, Я, ідентичність, самість.

Тема 7. Соціальний конструктивізм як методологія політичних наук

Конструктивізм як стратегія пізнання у політичній науці, що вивчає та інтерпретує нематеріальні суб'єктивні чинники політики та політичної діяльності. Релевантність використання методологічного інструментарію соціального конструктивізму та конструкціонізму для дослідження політичної реальності, її процесів та явищ як конструктивів колективних вірувань, ідей, цінностей, сформованих інтерсуб'єктивно та зумовлених формами сприйняття масовою свідомістю, соціально-політичними почуттями і політичними технологіями. Політичний порядок як результат не лише впливу інститутів та соціальних груп, а й дискурсів, наративів і метанаративів. Аналіз становлення та трансформації політичних інститутів та правил в контексті методологічних принципів соціального конструктивізму. Ідеї, політична культура та політичні зміни, теорія суспільних рухів, ідентичність і етнічність – основна тематика конструктивістських досліджень в політології. Вивчення регіоналізму на основі методологічних принципів соціального конструктивізму. Регіон як культурний і соціально-політичний конструкт, результат реалізації колективного дискурсу. Інтерпретація публічної політики як результат комунікації між державою (урядом) та громадянським суспільством.

Основні поняття: стратегія пізнання, методологічний інструментарій, колективні вірування, ідеї, цінності, політична культура, політичні зміни, ідентичність, етнічність, регіоналізм.

Тема 8. Конструктивістські інтерпретації міжнародних відносин та безпеки

Формування конструктивістської альтернативи політичному реалізму в міжнародних відносинах під впливом критичних теорій та постмодернізму. Конструктивістська інтерпретація міжнародної політики в контексті соціальних, культурних та інших нематеріальних чинників. Конструювання ідентичності та інтересів міжнародних акторів в соціальному середовищі. Релятивність ідентичностей та інтересів у міжнародних відносинах. Системна теорія А. Вендта про міжнародну анархію як про реальність, яку формують держави. «Культури міжнародної анархії» – гоббс'янська, локк'янська та кант'янська з різним сприйняття Іншого (ворогом, суперником, другом) обумовлюють чинники взаємодій акторів і структуру міжнародного порядку. Конструктивістське переосмислення проблем безпеки представниками Копенгагенської школи (Б. Бузан, О. Вевер, Я. де Вільде, Й. Вуорі, С. Гуцціні, Р. Еммерс, Р. Калюранд, М. Мак-Дональд та ін.). Зміщення акцентів в інтерпретації безпеки з воєнних (матеріальних) загроз на відсутність загроз мові, релігії та національній ідентичності. Соціальний

конструктивізм як один з методологічних принципів теорії сек'юритизації. Теорія сек'юритизації про безпеку як соціально сконструйований процес висунення на порядок денний пріоритетних проблем, які представляються і сприймаються екзистенційною загрозою для держави та суспільства. Сек'юритизація – технологія дискурсивного конструювання загроз, безпека – дискурсивна практика, що формує ієрархію суспільних пріоритетів. Маніпулятивний потенціал теорії сек'юритизації. Інтерпретація сек'юритизації в межах Паризької школи безпеки (П. Бурд'є Д. Біго, Е. Гілд, А. Цукала, А. Джейхан та ін.) відтворенням безпеки рутинними соціальними та політичними практиками. Десек'юритизація та інсек'юритизація.

Основні поняття: міжнародна анархія безпека, екзистенційна загроза, дискурсивне конструювання загроз, сек'юритизації, десек'юритизація та інсек'юритизація.

Тема 9. Дискурсивне конструювання соціально-політичної реальності

Евристичний та технологічний потенціал соціального конструктивізму. Комунікація, дискурс-аналіз і фреймінг – основні інструменти конструювання політичної реальності та її суб'єктивних вимірів. Дискурс і фреймінг як способи структурування та конструювання соціальної реальності.

Основні поняття: комунікація, дискурс, дискурс-аналіз, фреймінг.

6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література

Змістовий модуль 1

Тема 1. Розвиток конструктивістської парадигми. Епістемологічні засади конструктивізму (2 год)

1. Історико-філософські витоки конструктивістської парадигми.
2. Сучасний етап розвитку конструктивізму (Е. фон Глазерсфельд, П. Ватцлавік, Ж. Піаже, Дж. Келлі та ін.).
3. Основні течії (версії) та епістемологічного конструктивізму.

Основні поняття: знання, відчуття, сприйняття, досвід, феноменологічна соціологія, символічний інтеракціонізм культурно-історична психологія, етнометодологія, версії конструктивізму, особистісний конструктивізм, радикальний конструктивізм, соціальний конструктивізм; нейробіологія, психологія, синергетика, аутопоезис.

Література:

1. Іванченко С.М. Нові теоретичні підходи та активні методи в соціальній психології та суміжних науках // Наукові студії із соціальної та політичної психології. Зб. статей. Вип. 29 (32). ІСПП. К. 2011. С. 27-43. Режим доступу: https://sptechology.ucoz.ua/naukovi_studii_ivanchenko_fin.pdf
2. Козаченко Н. П. Підґрунтя та перспективи епістемологічного конструктивізму // Інтелект. Особистість. Цивілізація : темат. зб. наук. пр. із соціально-філософських проблем / [гол. ред. О. О. Шубін. Донецьк : ДонНУ-ЕТ, 2012. Вип. 10. С. 302-307.
3. Мельник В. П. Евристичний потенціал конструктивізму як методологічного принципу філософії науки // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2021. Вип. 36. С. 9-19. Режим доступу: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/36_2021/3.pdf
4. Searle J. R. The Construction of Social Reality. New York: The Free Press, 1995. Access mode: [http://epistemh.pbworks.com/f/6.+The+Construction+of+Social+Reality+\(SCAN\).pdf](http://epistemh.pbworks.com/f/6.+The+Construction+of+Social+Reality+(SCAN).pdf)

Тема 2. Теорія соціального конструювання П. Бергера та Т. Лукмана (2 год.)

1. Становлення методологічних принципів соціального конструктивізму.
2. Теорія соціального конструювання реальності П. Бергера і Т. Лукмана.
3. П. Бергер та Т. Лукман про соціальну реальність. Рівні конструювання реальності.
4. Соціалізація індивіда у процесах соціального конструювання реальності.
5. Теоретичні засади теорії соціального конструювання П. Бергера і Т. Лукмана.

Основні поняття: соціальний конструктивізм, соціальне конструювання реальності, габітуалізація, типізація, інституціоналізація, легітимація, соціалізація, інтерналізація, ідентифікація, екстерналізація, об'єктивація.

Література:

1. Угрин Л.Я. Соціальний конструктивізм як методологія політичної науки // Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В.

- Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. Львів: Новий Світ-2000, 2017. Т.2: XX – початок XXI ст. С. 62–90.
2. Шюц А. Лукман Т. Структури життєсвіту. К. : Укр. Центр духовної культури, 2004. 560 с.
 3. Berger P., Luckmann T. The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge London: Penguin Book. 1991. 249 p.

Тема 3. Розвиток теоретичних засад та дискурсу соціального конструктивізму у працях П. Бурд'є та Н. Лумана (2 год.)

1. Структуралістський конструктивізм П. Бурд'є.
2. Вчення про габітус та соціальні практики.
3. Особливості функціонування соціального (політичного) поля у структуралістському конструктивізмі П. Бурд'є. Значення соціального капіталу.
4. Системний (операціональний) конструктивізм Н. Лумана.
5. Соціальна система Лумана як замкнута аутопоезна система. Роль комунікації та мови у конструктивістській інтерпретації соціальної системи Н. Лумана.
6. Порівняльний аналіз теоретичних версій соціального конструктивізму П. Бурд'є і Н. Лумана.

Основні поняття: структуралізм, агент, габітус, диспозиції, соціальні практики, поля, соціальний капітал. Реальність «першого» і «другого» порядку, структуралізм, агент, габітус, диспозиції, соціальні практики, поля, соціальний капітал. Реальність «першого» і «другого» порядку.

Література:

1. Бурд'є П'єр. Практичний глузд; пер. з фр. О. Йосипенко, С. Йосипенка, А. Дондюка; за ред. С. Йосипенка. К.: Український Центр духовної культури, 2003. 503 с
2. Кирницький О. В. Мова як аутопоезисний елемент соціального конструювання // Схід: аналітично-інформаційний журнал. 2016. №2. С. 52-57. Режим доступу: <http://skhid.kubg.edu.ua/article/view/103341/98488>
3. Луман Н. Час і системна раціональність; перекл. з нім. К.: Центр учбової літератури, 2011. 224 с.
4. Луман Н. Реальність мас-медіа; за ред. В. Іванова та М. Мінакова. К. : ЦВП, 2010. – 158 с. – Режим доступу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Luman_Niklas/Realnist_mas-media.pdf

Тема 4. Соціальний конструкціонізм: принципи та дискурс (2 год.)

1. Становлення конструкціоністської версії соціалконструкціоністської парадигми. Основні поняття.
2. Принципи та особливості соціального конструкціонізму як інструменту пізнання реальності.
3. Знання, мова, дискурс та наратив у соціальному конструкціонізмі.
4. Реальність у соціальному конструкціонізмі.
5. Я (ідентичність) у соціальному конструктивізмі. Особливості інтерпретації ідентичності (самості) в теоріях К. Джерджена, Р. Харре та Дж. Шоттера.
6. Теорія позиціонування у конструкціоністській теорії Р. Харре та Б. Девіс.

7. Спільні та відмінні принципи соціального конструктивізму та соціального конструкціонізму.

Основні поняття: соціальний конструкціонізм, мова, дискурс, наратив, Я, ідентичність, самість.

Література:

1. Угрин Л.Я. Соціальний конструктивізм як методологія політичної науки / Л.Я. Угрин // Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. Львів: Новий Світ-2000, 2017. – Т.2: XX – початок XXI ст. – С. 62–90.
2. Gergen Kenneth J. Social Construction and the Transformation of Identity Politics. Access mode: https://www.swarthmore.edu/sites/default/files/assets/documents/kenneth-gergen/Social%20Construction_and_the_Transformation.pdf
3. Gergen K. Social Constructionism in Context / K. Gergen. – London, Sage. – 200.
4. Zwierżdżyński Marcin K. Konstruktywizm a konstrukcjonizm. PRINCIPIA LVI. 2012. Access mode: https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/73201/zwierzdzyński_konstruktywizm_a_konstrukcjonizm_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Тема 5. Дослідницькі стратегії соціального конструктивізму в політиці та міжнародних відносинах (2 год.)

1. Методологічний потенціал конструктивістської парадигми в політичній науці.
2. Проблематика конструктивістського аналізу.
3. Конструктивістські та примордіалістські принципи аналізу етнічності, націй та націоналізму. Нації як уявлені спільноти.
4. Есенціалістський і конструктивістський підходи в дослідження політичної і зовнішньополітичної ідентичностей.
5. Масові суспільні рухи – предмет дослідження соціального конструктивізму.
6. Особливості аналізу міжнародних відносин і міжнародної політики в контексті теоретичних принципів конструктивізму.
7. Конструктивізм як методологічна основа теорії сек'юритизації та десек'юритизації. Критика теорії сек'юритизації представниками Паризької школи досліджень безпеки. Теорія інсек'юритизації.

Основні поняття: стратегія пізнання, колективні вірування, ідеї, цінності, політична культура, політичні зміни, ідентичність, етнічність, регіоналізм, міжнародна анархія екзистенційна загроза, дискурсивне конструювання загроз, сек'юритизація, десек'юритизація та інсек'юритизація.

Література:

1. Кузик П. Конструктивістська концепція А. Вендта: від критики "міжнародної анархії" до ідеї невідворотності світової держави / П. Кузик // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. 2013. Вип. 32. С. 98-103. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2013_32_15.
2. Телелим І. В. Соціальний конструктивізм в поясненні походження політичних інститутів // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр.; НУ «ОЮА», Південноукраїнський центр гендерних проблем. Одеса : Фенікс, 2014. Вип. 53. С. 48-53.

3. Тур М.Г. Легітимізаційний потенціал суспільної угоди. Практична філософія. К., 2006. № 2. С.131–141.
4. Хельберг У. І. Сек'юритизація як політичний феномен // Магістеріум. Політичні студії. 2012. Вип. 46. С. 64-67. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Magisterium_p_2012_46_16
5. Finnemore M. Taking Stock : The Constructivist Research Program in International Relations and Comparative Politics / М. Finnemore, К. Sikkink // Annual Review of Political Science. – 2001. – № 4. – Р. 391–416. Access mode: <https://www.annualreviews.org/doi/10.1146/annurev.polisci.4.1.391>
6. Wendt Alexander. Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics. International Organization, Vol. 46, No. 2. (Spring, 1992). P. 391-425.
7. Wæver Ole. Securitization and Desecuritization // On Security; ed. Ronnie D. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 1995. P. 46–86. Access mode: https://s3.amazonaws.com/s3.libraryofsocialscience.com/pdf/Lipschutz--On_Security-3--Waever-Securitization.pdf

Тема 6. Технології конструювання політичної реальності (2 год.)

1. Евристичний та технологічний потенціал соціального конструктивізму.
2. Комунікація, дискурс-аналіз і фреймінг – основні інструменти конструювання політичної реальності та її суб'єктивних вимірів.
3. Дискурс і фреймінг як способи структурування та конструювання соціальної реальності.

Основні поняття: комунікація, дискурс, дискурс-аналіз, фреймінг

Література:

1. Бочулинський С. Концептуальні та емпіричні особливості дискурсивного конструювання соціальної реальності / С. Бочулинський // Релігія та Соціум, 2015. № 1–2 (17-18). – С.255-262.
2. Васильченко О. М. Когнітивний фреймінг як інструмент врегулювання міжнародних конфліктів / О. М. Васильченко // Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право. 2017. № 1-2. С. 32-36. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2017_1-2_6.
3. Кирницький О. В. Становлення та роль віртуального у процесах соціального конструювання // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 115. С. 186–189.
4. Кочубейник О. М. Дискурсивні процеси: як конструюється асиметричність соціальної реальності? // Психологічні науки: проблеми і здобутки. 2015. Вип. 8. С. 82-97. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pnpz_2015_8_7
5. Мацишина І. В. Конструювання політичної реальності України: Монографія. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 2019. 376 с.
6. Goffman Erving. Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience. With a foreword by Bennett M. Berger. Boston: Northeastern University Press. 1986. 306 p. Access mode: https://urup.or.id/wp-content/uploads/2020/07/Erving_Goffman_Bennett_Berger_Frame_Analysis_BookFi.pdf

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Конструктивізм як постнекласична теорія пізнання (риси та принципи конструктивістської парадигми, які конституують її як постнекласичну теорію пізнання).	5
2	Тема 2. Філософські витоки та розвиток конструктивістської парадигми (внесок І. Канта в розвиток конструктивістських ідей).	5
3	Тема 1. <i>Розвиток конструктивістської парадигми. Епістемологічні засади конструктивізму</i> (відмінності між основними течіями конструктивістської парадигми).	5
4	Тема 3. Формування та розвиток соціального конструктивізму: теоретико-методологічні засади та дискурс (чинники формування та підтримання соціально-політичного порядку у теорії П. Бергера й Т. Лукмана).	5
5	Тема 2. <i>Теорія соціального конструювання П. Бергера та Т.Лукмана (місце суб'єкта (індивіда)у процесах соціального конструювання реальності)</i>	10
6	Тема 4. Структуралістський конструктивізм П. Бурд'є (скласти словник дискурсу структуралістського конструктивізму)	5
7	Системний (операціональний) конструктивізм Н. Лумана (скласти словник дискурсу системного конструктивізму)	5
8	<i>Тема 3. Розвиток теоретичних засад та дискурсу соціального конструктивізму у працях П. Бурд'є та Н.Лумана (роль та статус індивіда і соціальній системі Н. Лумана.)</i>	5
9	Тема 6. Дискурсивний «поворот» у соціальному конструктивізмі. Соціальний конструкціонізм (скласти словник дискурсу соціального конструкціонізму)	10
10	<i>Тема 4. Соціальний конктрукціонізм: принципи та дискурс (порівняння інтерпретацій соціальної реальності у конструктивістській та конструкціоністській версіях парадигми)</i>	5
11	Тема 7. Соціальний конструктивізм як методологія політичних наук (аналіз політичних кейсів на основі методології соціального конструктивізму)	5
12	Тема 8. Конструктивістські інтерпретації міжнародних відносин та безпеки (аналіз сек'юритизованих проблем в Україні та в міжнародних відносинах)	5
13	<i>Тема 5. Дослідницькі стратегії соціального конструктивізму в політиці та міжнародних відносинах (аналіз кейсів)</i>	5
14	Тема 9. Дискурсивне конструювання соціально-політичної реальності (аналіз кейсів)	5
15	<i>Тема 6. Технології конструювання політичної реальності (аналіз кейсів)</i>	10
Разом		90

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групова робота і проекти, спільні розробки, створення навчальних спільнот), інтерактивність та дискусії на лекціях.

На лекційних заняттях використовуються головню: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються емпірично-дослідницькі методи.

Методи контролю

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студента з курсу «Постмодерні концепції політичної інтеграції сучасної Європи» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль

Поточний контроль – оцінювання знань студента під час семінарських занять, якості виконання домашніх завдань, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни «Постмодерні концепції політичної інтеграції сучасної Європи» оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх оцінок за відповіді та контрольний замір знань. Одержаний результат множимо на коефіцієнт 10. За семестр студент набирає до 50 балів.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, то результат поточного контролю – 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

1. Виступ з основного питання.
2. Усна наукова доповідь.
3. Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
4. Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
5. Аналіз джерельної і монографічної літератури.
6. Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).
7. Есе (письмова робота, оформлена відповідно до вимог).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за контрольний замір знань є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Контрольний замір знань

Контрольний замір знань проводиться відповідно до графіка навчального процесу.

Оцінка виставляється з урахуванням результатів проведеного контрольного заходу. Використовується п'ятибальна шкала оцінювання.

Контрольні заходи з дисципліни «Постмодерні концепції політичної інтеграції сучасної Європи» проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи проводяться у вигляді письмової контрольної роботи. В окремих випадках можна застосовувати й інші форми контролю: письмові завдання, усні колоквиуми та ін.

До контрольного заходу студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити самостійні завдання, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

У разі відсутності студента на контрольному заході йому надається право на повторне складання в індивідуальному порядку.

Підсумковий (семестровий) контроль

Позитивна оцінка поточної успішності за умови відсутності пропущених або невідпрацьованих семінарських занять є підставою допуску до підсумкової форми контролю.

З дисципліни «Постмодерні концепції політичної інтеграції сучасної Європи» передбачена форма звітності – залік. Протягом семестру студент може набрати до 50 балів. На заліку – максимально 50 балів. Для допуску до заліку студент повинен набрати за результатами поточного і модульного контролю не менше 26 балів.

Залік може бути виставлений за результатами поточного контролю або співбесіди.

Залік проводиться в усній формі.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Екзамен
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 6 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

10. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Риси та принципи конструктивістської парадигми як постнекласичної теорії пізнання.
2. Конструктивізм і позитивізм (реалізм).
3. Філософські джерела сучасного конструктивізму.
4. Конструктивістські ідеї у вченнях античних філософів.
5. Конструктивістські ідеї в працях європейських філософів Нового часу.
6. Особливості конструктивізму як постнекласичної теорії пізнання.
7. Конструктивістські ідеї пізнання Дж. Віко та Дж. Берклі.
8. Внесок І. Канта у формування конструктивістської традиції у європейській науці.
9. Наукові теорії, які вплинули на становлення конструктивістської парадигми в ХХ ст.
10. Вплив природничих наук на формування соціального конструктивізму
11. Основні течії (версії) конструктивістської парадигми.
12. Сутність радикального конструктивізму П. Ватцлавіка та Е. фон Глазерсфельда.
13. Знання в конструктивістській парадигмі. Соціологія наукового знання про «виробництво» знань.
14. Чинники соціальної обумовленості знання у конструктивістській програмі.
15. Поняття реальності в конструктивістській парадигмі.
16. П. Ватцлавік про реальність першого і другого порядку.
17. Епістемологічний та герменевтичний конструктивізм.
18. Теорія соціального конструювання реальності П. Бергера й Т. Лукмана, її відмінності від інших версій конструктивізму.
19. П. Бергер і Т. Лукман про рівні конструювання реальності.
20. Соціалізація індивіда в контексті теорії соціального конструювання реальності П. Бергера і Т. Лукмана.
21. Принципи та особливості дискурсу структуралістської версії конструктивізму П. Бурд'є.
22. Поняття габітусу в теорії структуралістського конструктивізму П. Бурд'є.
23. Основні поняття конструктивістського аналізу соціальних систем Н. Лумана.
24. Роль комунікації та мови у конструктивістській інтерпретації Н. Лумана.
25. Сутність конструкціоністської версії конструктивізму.
26. Принципи соціального конструкціонізму К. Джерджена.
27. Конструкціоністська інтерпретація ідентичності (самості) Р. Харре та Дж. Шотгером
28. Теорія позиціювання у конструкціоністській теорії Р. Харре.
29. Роль та статус індивіда у теорії соціального конструкціонізму.
30. Як співвідноситься соціальний конструктивізм і соціальний конструкціонізм?
31. Спільні принципи конструктивістської стратегії дослідження науки.
32. Переваги та обмеження конструктивізму як дослідницької програми вивчення етнічності, націоналізму та ідентичності.
33. Соціальний конструктивізм та дослідження суспільних рухів.
34. Методологічний зв'язок конструктивізму/конструкціонізму і дискурс-аналізу.
35. Особливості конструктивістської інтерпретації міжнародних відносин.
36. Конструктивістські принципи аналізу безпеки.
37. Теорії сек'юритизації та десек'юритизації.
38. Паризька школа безпеки та теорія інсек'юритизації.
39. Принципи дискурсивного конструювання реальності.
40. Фреймінг і конструювання смислів політичної реальності.
41. Маніпулятивність конструктивістських технологій.